

ARCHEOLOGICKÝ PRŮZKUM STUDNY VE DVORNÍM TRAKTU DOMU ČP. 135 NA MASARYKOVĚ NÁMĚSTÍ V UHERSKÉM BRODĚ

Jaroslav Bartík, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, Ústav archeologie a muzeologie, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno

Lenka Běhounková, Muzeum Kroměřížska, Ústav archeologie a muzeologie, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno

Tomáš Chrástek, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti

Jiří Novotný, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti

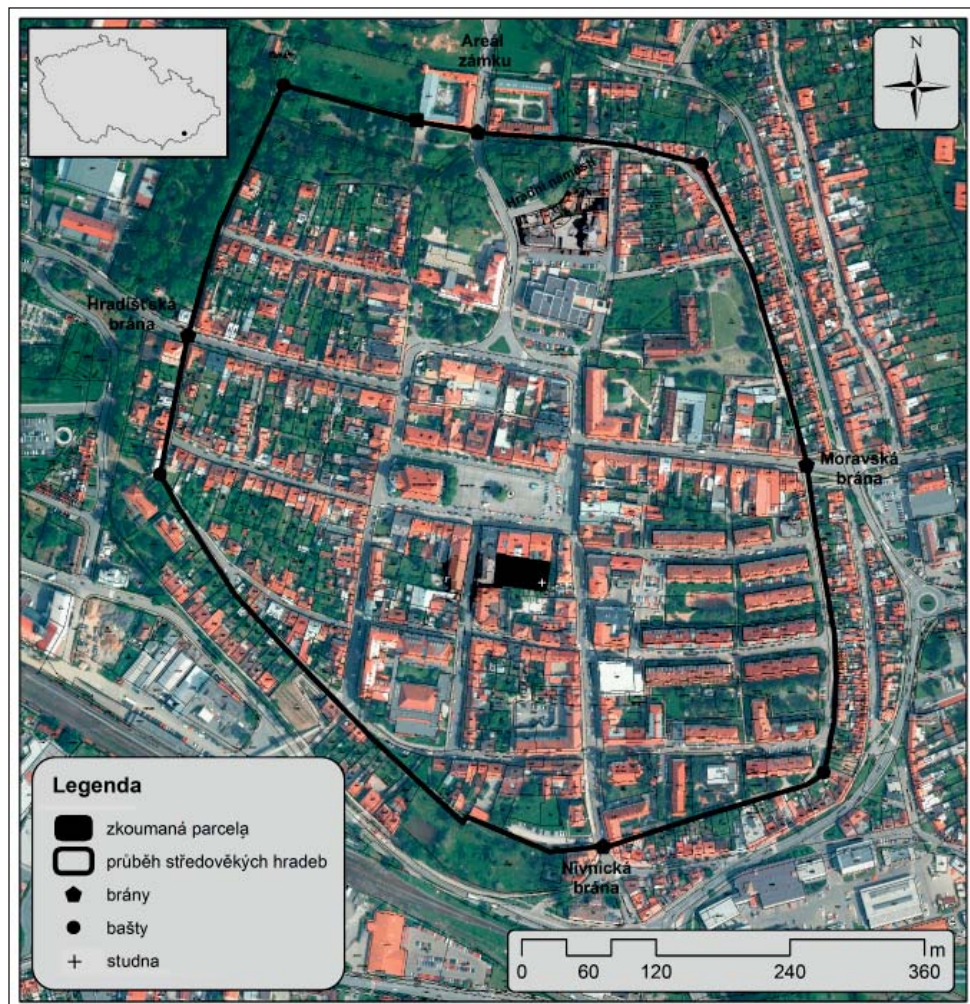
Hana Nohálová, Ústav geologických věd, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Brno

Martin Žižlavský, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti

V roce 2016 bylo v souvislosti s rekultivací nádvoří ve vnitrobloku Městského úřadu na Masarykově náměstí v Uherském Brodě objeveno kamenné těleso studny. Při výzkumu se podařilo zdokumentovat její stavební vývoj, ověřit přítomnost sedimentů s archeologickým materiálem na bázi a zároveň stanovit přibližný chronologický rámec fungování. Vznik studny můžeme na základě dostupných indicií klást do průběhu 15. století. Z pohledu dosavadního stavu badání se jedná o již pátý případ výzkumu tohoto druhu archeologického pramene v Uherském Brodě.

1. ÚVOD

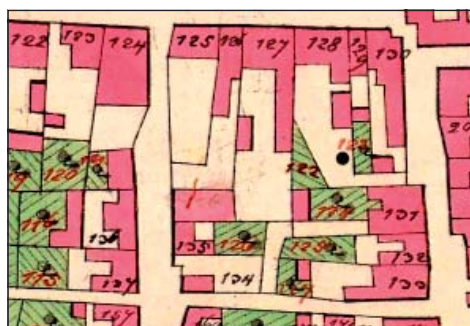
Na podzim roku 2016 proběhl v souvislosti s celkovou revitalizací nádvoří ve vnitrobloku Městského úřadu v Uherském Brodě archeologický výzkum, v rámci něhož došlo také k průzkumu studny (obr. 1). Její podzemní pozůstatky byly objeveny na parcele č. 128, která přísluší k domu čp. 135, v němž se dnes nachází lékárna U Kašny. Zkoumané prostranství náleží z historického hlediska ke dvorovým traktům starých měšťanských domů orientovaných čelem do Dolního, dnes Masarykova náměstí (obr. 2). Těleso studny nebylo v terénu před započítím rekonstrukce patrné. Jak dokládá nález litinového prvo-republikového potrubí, studna fungovala ještě v první třetině 20. století. Poté došlo k jejímu zakrytí dvěma půlkruhovými betonovými deskami. Na základě náhodné výpovědi se nám podařilo zjistit, že studna byla znovu identifikována v osmdesátých letech, kdy se pod jednou z betonových desek propadlo kolo nákladního vozu. Této výpovědi odpovídá také zjištěná nálezová situace, v rámci níž byly nalezené sedimenty opravdu překryty fragmenty zmiňované betonové desky. Poté zůstala studna opět zakryta a neviditelná v terénu až do počátku rekonstrukce celého prostranství iniciované Městským úřadem v Uherském Brodě. Z původní nadzemní části studny se v navršeném recentním zásypu dochovala pouze spodní část profilované barokní nádržky na vodu z jemnozrnného pískovce. Kamenné nádržky či korýtka můžeme často spatřovat také na ikonografických pramenech, a to nejběžněji v souvislosti s napájením domácích zvířat (např. Široký 2000, 353). Zbývající prostranství v okolí studny nebylo plošně zkoumáno, jelikož stavba při předlažďování a úpravách terénu nezasáhla až na výjimky archeologicky pozitivní situace. Cílem průzkumu bylo zdokumentování konstrukčních prvků studny, stanovení jejího přibližného stáří a ověření přítomnosti zásypaných sedimentů s archeologickým materiálem.

Obr. 1. Lokalizace zkoumané studny v rámci intravilánu města.

2. METODIKA PRŮZKUMU

Před započítím samotného průzkumu byla stavbou nově dozděna nadzemní část studny (výška 40 cm), na kterou byl umístěn poklop z masivních dubových desek. Následně došlo okolo studny k sestavení závěsného zařízení, na které byl umístěn vrátek s ocelovým lanem a hákem (obr. 3). Pomocí elektrického navijáku a závěsného ocelového koše pak byl ze studny postupně vyvážen recentní suťový zásyp. Po jeho odstranění se vyrýsovala kuželovitě navršená vrstva sedimentu novověkého stáří. Vzhle-

Obr. 2. Poloha studny znázorněná na výřezu ze stabilního katastru (černý bod). Zdroj: ČÚZK.

dem k omezeným možnostem pohybu byla tato vrstva vytěžena do roviny (obr. 4) a dále bylo pokračováno pouze formou sondáže zabírající cca jednu třetinu obvodu. Exkavaci sedimentu značně komplikovala rychle vzlínající voda, která musela být průběžně odčerpávána ponorným čerpadlem (obr. 4). Rychlý nástup spodní vody a omezené časové možnosti na průzkum (3 dny) neumožnily dosáhnout úplného dna studny. Veškerý vyvezený sediment byl na povrchu probírán a jeho převážná část byla následně ještě proplavena na flotační lince. Odebrány byly rovněž vzorky za účelem získání paleobotanického materiálu. Veškeré technické a metrické údaje byly měřeny od úrovně současného terénu, která se nachází v nadmořské výšce 263 m n. m. Geologické podloží tvoří v této části města kompaktní jíly, které nasedají na eocénní a oligocénní písčovce a jílovce/lupky (Zemek ed. 1972, 14; www.geology.cz).

3. VÝSLEDKY PRŮZKUMU

Z konstrukčního hlediska se podařilo determinovat dva druhy zdiva (obr. 5, 6). Ve spodní části studny se vyskytuje hruběji na sucho kladené zdivo s mírným sklonem k severu, přičemž průměr obvodu kolísá, naopak zdivo v horní třetině (460 cm od úrovně terénu) je vyzděno precizněji z lomového kamene s pravidelným průměrem 175 cm a bez odklonu od vertikální osy (obr. 6). V nejnižším dosaženém bodu dosahoval průměr zdiva jen 130 cm. V hloubce 12,63 m pak byly zdokumentovány dva příčné dubové trámy částečně zasypané recentním zásypem. Trámy o čtvercovém průřezu (20 cm) byly od sebe vzdáleny 15 cm a umístěny excentricky v orientaci SZ–JV (obr. 7). Dno, respektive vrchní část zásypu studny, se nacházelo cca 2 m pod nimi. Úroveň vodní hladiny se za plného stavu pohybovala okolo 6 m pod současným povrchem (obr. 6).

Obr. 3. Pohled na nadzemní část studny se závěsným zařízením, pomocí kterého byl vyvážen vytěžený sediment. Foto J. Bartík.

Obr. 4. Stav výplně studny po odtěžení recentního materiálu. Foto T. Chrástek.

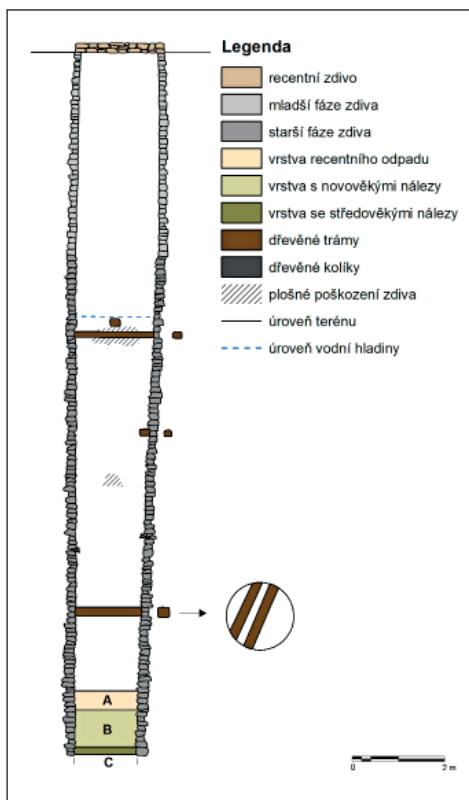

Obr. 5. Pohled do svrchní partie zkoumané studny. Foto J. Bartík.

V zásepových vrstvách byly evidovány tři typy uloženin. První, recentní zásep (vrstva A) vznikl při propadu části betonového zákrytu a při terénních pracích, jež studnu opětovně odhalily. Další recentní materiál v podobě kamenů a malty se do studny dostal při vyzdívání nové nadzemní části studny. Druhá, jílovitá vrstva tmavě šedé barvy (B) obsahovala materiál novověkého stáří, a to především zlomky kuchyňské i stavební keramiky a také větší množství kamenů, kusů dřeva a zlomků dřevěných konstrukčních prvků. Její mocnost se pohybovala okolo 70–80 cm. Třetí vrstva (C) nabývala potom zcela jiného charakteru, tvořena byla černým písčitojílovitým a silně zapáchajícím sedimentem s ojedinělými nálezy z vrcholného středověku. Jak bylo již výše naznačeno, časové a technické podmínky výzkumu neumožnily dosáhnout dna, a proto ani mocnost vrstvy C nebylo možné stanovit. Celkovou hloubku studny lze jen těžko odhadovat, je však pravděpodobné, že přesahuje hranici 16 m. Nejnižší bod na bázi sondy se totiž nacházel v hloubce 15,75 m (obr. 6).

Při podrobném průzkumu studny se podařilo zjistit několik oprav či vyztužení zdiva pomocí zaklínění dřevěných trámků. Největší z nich o poměru stran 15×10 cm byl do obvodu zdiva zapuštěn v hloubce 5,64 m ve směru S–J (obr. 8). Další dva trámky pouze vyčuhovaly z obvodu zdiva, a to v hloubce 6,08 a 8,72 m (obr. 5, 6). Na několika místech bylo identifikováno také poškození zdiva, které neneslo stopy oprav (obr. 9) nebo bylo zpevněno jen dřevěnými klínky (obr. 6, 10). Nejvíce se jich pak nacházelo v hloubce okolo 11 m. Přestože studna vykazuje náznaky oprav, zdá se, že vzhledem k dochovaným sedimentům s výskytem archeologických nálezů nebyla nikdy kompletně vyčištěna.

Obr. 6. Uherský Brod – Masarykovo náměstí. Průřez studnou zkoumanou ve dvorním traktu domu čp. 135. Digitalizace J. Bartík.

Obr. 7. Masivní dubové trámy ve spodní části studny. Foto T. Chrástek.

Obr. 8. Dřevěný trám zabudovaný do obvodového zdiva. Foto T. Chrástek.

4. MATERIÁL Z VRSTVY A

Svrchní část výplně studny byla tvořena recentním materiálem zahrnujícím zbytky malty, kameny, fragmenty cihel a novodobé dřevo a sklo. Jak bylo již výše zmíněno, tento zásyp vznikl při propadu betonového poklopu do konstrukce studny ve druhé polovině 20. století a při terénních úpravách spojených s nedávnou rekultivací okolního prostranství a dozdivání nadzemní partie studny, a proto mu dále nebude věnována pozornost.

5. ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY Z VRSTVY B

5.1 Keramika

Průzkum sedimentu označeného jako vrstva B poskytl soubor 89 ks novověké keramiky. Keramická hmota analyzovaných jedinců je písčítá a jemnozrná, vypálená oxidačně do odstínů oranžové, cihlové či okrové barvy. Na některých fragmentech se objevuje začouzení na vnější straně, které svědčí o používání nádoby na otevřeném ohni. Výjimku tvoří pouze dva fragmenty z okrajů z velmi jemnozrné písčité hmoty vypálené v redukční atmosféře do odstínů hnědošedé barvy.

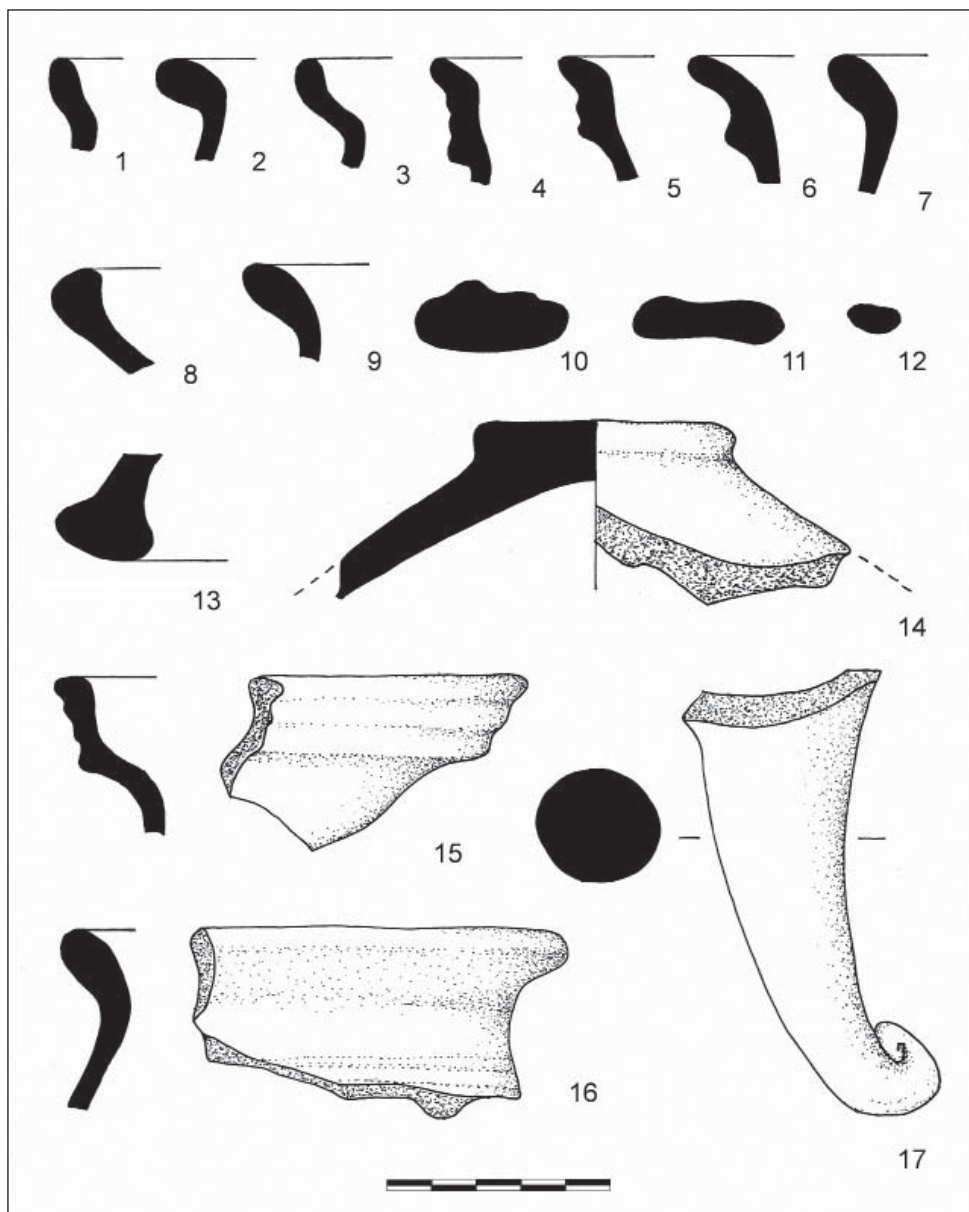
Na základě morfologie okrajů lze v souboru vyčlenit hrnce, džbány a talířovité mísy. Mezi okraji hrnců (10 ks) dominují ovalené okraje (4 ks; obr. 11: 2, 7, 9, 16), na nichž se objevuje glazura po celé vnitřní straně nádoby s přesahem přes okraj nebo glazura umístěná pouze na obou stranách okraje s režnou výdutí. Dvěma kusy jsou zastoupeny okraje kalichovitě vytažené (obr. 11: 1, 3), rovněž s glazurou umístěnou přes okraj nádoby. Na dvou fragmentech je okraj tvarovaný do okruží (obr. 11: 4, 15) s glazurou na vnitřní straně nádoby s přesahem přes okraj. Jeden z redukčně pálených střepů patří mezi jednoduché vyhnuté (obr. 11: 6) okraje, druhý náleží skupině přehnutých okrajů. Redukčně pálené fragmenty okrajů nejsou glazovány, avšak jak z vnitřní, tak z vnější strany je patrné hlazení povrchu. Barva glazury na hrncích se objevuje v odstínech zelené (6 ks) a hnědé barvy (2 ks). Džbán je zastoupen jedním drobnějším zlomkem okruží s glazurou umístěnou z obou stran okraje. Talířovité mísy jsou zastoupeny celkem 6 ks okrajů,

Obr. 9. Detail poškozeného zdiva. Foto T. Chrástek.

Obr. 10. Jeden z nálezů dřevěných klynů. Foto J. Bartík.

Obr. 11. Výběr získaného keramického materiálu. Kresba L. Běhounková.

přičemž tři fragmenty pochází z jedné nádoby. U dvou (resp. 4 ks) talířovitých mís se objevuje ovalený dovnitř zahnutý okraj (obr. 11: 8) s průhlednou glazurou na vnitřním povrchu. Na jednom kuse je patrná skvrna jinobarevné glazury, která je však velmi poškozena korozí a její původní barvu nelze určit. Jeden drobnější fragment má pouze jednoduchý, lehce vyhnutý okraj. Na vnitřní straně tohoto střepe je patrný nátěr bílou hlinkou, přes nějž byla umístěna částečně transparentní glazura. Poslední zástupce talířovitých mís má okraj formovaný do vyššího okruží (obr. 11: 5) se zelenou glazurou na vnitřním povrchu s přesahem přes okraj.

Díky dvěma kusům nožek je možné v souboru identifikovat tzv. trojnožky (obr. 11. 17) a dvěma kusy jsou zastoupena také ucha, z nichž jedno se dochovalo i s částí ovaleného okraje. Obě ucha jsou tažená oválná s nevýrazným žlábkem na horní straně (obr. 11: 10, 11). Jedno pak nese tmavě hnědou glazuru na celém povrchu. V souboru se nachází sedm zlomků den s odsazenou patkou, přičemž dva fragmenty patří pravděpodobně k jedné nádobě. Na dnech se objevuje vnitřní zelená glazura značně poškozená korozí a trhlinkováním. Jeden zlomek má vnitřní glazuru žluté barvy s hnědou skvrnou, jeden drobný střep je rezný.

Celkem 61 kusy jsou v souboru novověké keramiky zastoupeny zlomky výdutí. Osmnáct fragmentů výdutí lze přiřadit k jedné nádobě zdobené na vnějším povrchu drobnými mělkými žlábkami po celém obvodu s oboustrannou oranžovohnědou glazurou. Ostatní zlomky zdobené nebyly. Mezi výdutěmi se objevuje 25 ks rezné keramiky, 5 ks střepů opatřených na vnitřním povrchu žlutozelenou glazurou, 1 ks s vnitřní jasně oranžovou glazurou s hnědými skvrnami, 9 ks s vnitřní glazurou v odstínech zelené barvy a 3 ks s glazurou umístěnou na obou stranách, přičemž v jednom případě se zelená glazura objevuje na obou stranách, u zbylých dvou střepů se jedná o kombinaci žluté a tmavě hnědé glazury. Až na několik výjimek lze majoritní část souboru přiřknout barokní keramické produkci z období 17.–18. století (eventuálně počátku 19. století).

Přestože bylo za více než sto let archeologických výzkumů v Uherském Brodě získáno několik desítek souborů novověké keramiky, převážná většina z nich nebyla dosud podrobněji analyzována a publikována. O existenci tohoto materiálu se dozvídáme především ze starších náleзовých zpráv s výrazně omezenou vypovídací hodnotou (např. Pavelčík 1962a, b; 1963; 1969a, b; 1970; 1971a; 1979 ad.). Jediné dvě výjimky umožňující alespoň rámcovou komparaci představují kolekce keramiky pocházející ze studny zkoumané na Masarykově náměstí v dvorním traktu parcely náležící domu čp. 164 a ze zahloubeného sklípku či podpodlažní skrýše se stavební obětinou, který byl odkryt v roce 2015 na parcele v místě křížení ulic Komenského a U Sboru (Bartík – Chrástek – Novotný 2016, 319–320; Bartík et al. 2017). Při čištění studny za tehdejší lékárnou „U Zlatého pelikána“ byl vyzvednut reprezentativní soubor kuchyňské a stolní keramiky z 18. a první poloviny 19. století. Mezi nálezy jsou početně zastoupeny fajánsové výrobky, a to především džbány (jeden datovaný nápisem letopočtu do roku 1773) a talíře. Dále se v popisovaném souboru objevily fajánsové misky a holba, zakuřovaná keramika, soudkovité hrnce s vnitřní glazurou, džbány a zlomky pánví. Na rozdíl od námi analyzovaného souboru se zde podařilo několik nádob fyzicky nebo alespoň částečně kresebně zrekonstruovat (cf. Pavelčík 1990; 1992, 5, 7; 1993, 93–94). Rozdíl můžeme vidět také v absenci fajánsové a zakuřované keramiky. Ze sklípku na ulici Komenského datovaného do první poloviny 18. století pochází početný soubor kuchyňské a stolní keramiky zahrnující hrnce, džbány, mísy, pánve, pokličky, mísy s talířovitým podokrajím (talířovité mísy) a jeden malý soudkovitý hrnek zdobený malbou s květinovým motivem, který lze spojit s novokřtěnskou keramickou produkcí (cf. Bartík et al. 2017, 10–23).

Kromě souboru kuchyňské a stolní keramiky bylo vyzvednuto z vrstvy B také 43 ks stavební keramiky (obr. 12). Reprezentována je především fragmentarizovanými kusy cihel. V menší míře se vyskytly zlomky dlaždic a střešní krytiny. Jedna z cihel nese na svrchní straně částečně poškozenou značku výrobce (obr. 12: 3). Kvůli velké míře fragmentarizace nebylo možné u cihel měřit hodnoty jednotlivých rozměrů. Pouze v případě dlaždic se dala sledovat jejich mocnost, která se pohybovala mezi 15–20 mm.

5.2 Kovové artefakty

Veškerý, ze studny vytěžený sediment byl na povrchu prohledáván pomocí detektoru kovu, což umožnilo z bahnitého materiálu získat i menší kovové artefakty (celkem 6 ks).

Obr. 12. Výběr nálezů stavební keramiky. Foto J. Bartík.

Obr. 13. Soubor kovových artefaktů z vrstvy B. Foto J. Bartík.

Typologicky můžeme vyčlenit svrchní část železného visacího zámku, tzv. podkovu (obr. 13: 1), esovitě zahnutý háček (obr. 13: 2), zřejmě pro uchopení nádoby, kterou se nabírala voda, poškozené očko z tenkého drátu (obr. 13: 3), dva kované hřebce (obr. 13: 5, 6) a amorfní, silně zkorodovaný kus železa (obr. 13: 4), jehož funkci není možné určit. Několik dalších železných hřebců se dochovalo také ve fragmentech vyzvednutých dřevěných prken (obr. 15). Z proplaveného substrátu bylo vyseparováno ještě 11 drobných a jedna větší hrudka železné strusky.

5.3 Sklo

Skleněné artefakty jsou přítomny pouze ve formě fragmentů (celkem 30 ks). Až na tři kusy zeleného skla byly zaznamenány pouze čiré či lehce do žluta zabarvené exempláře. Většina kolekce je tvořena drobnými fragmenty bez vyšší vypovídací hodnoty, a proto lze blíže typologicky klasifikovat jen několik málo jedinců. Determinovat se podařilo zlomky okenních tabulí (obr. 14: 9, 11), fragment košťáče či blíže neurčitelného laboratorního skla (obr. 14: 6) a několik exemplářů jistě náleželo drobnějším nádobkám (obr. 14: 1–5, 8, 10). Jedna z větších výdutí by snad mohla patřit sklenici na víno (obr. 14: 7). Výzdobu nese jediný kus reprezentovaný plochým tenkým zlomkem se zbytkem mírně do oblouku zahnuté pásky zlaté barvy (obr. 14: 5). V souboru postrádáme chronologicky citlivější datační prvky. V některých případech nelze vyloučit ani recentní stáří (rozhraní novověké vrstvy a recentního závalu), jak dokládají například čtyři skleněné střepy z po obvodu hraněného pivního půllitru.

5.4 Archeozoologický materiál

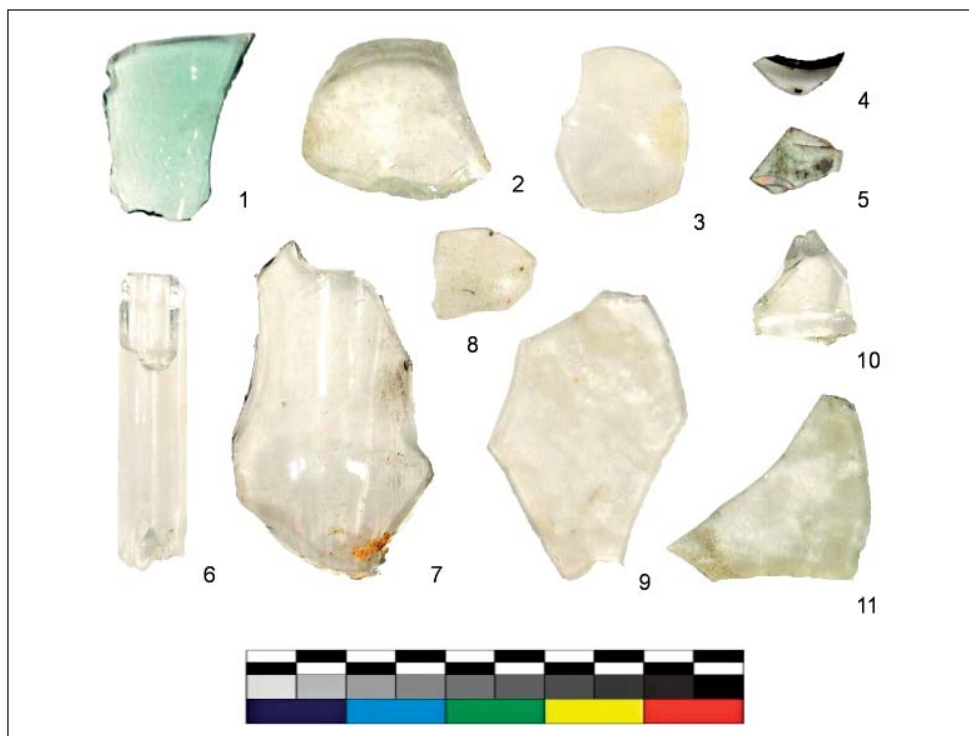
Ze sedimentu s novověkými nálezy pochází ještě menší soubor zvířecích kostí a schránek mlžů (32 ks; tab. 1). Analýzou archeozoologického materiálu ze studny bylo možné určit pozůstatky tura (*Bos taurus*), prasete (*Sus scrofa*), blíže nespécifikovaného hlodavce (*Rodentia sp. indet.*) a fragmenty lastury velevruba (*Unio sp. indet.*). Soubor obsahoval především zlomky dlouhých a plochých kostí (tab. 2). Zejména v případě domácích druhů se pravděpodobně jednalo o kuchyňský odpad, který se sekundárně dostal do výplňových sedimentů dokumentované studny. Věk zvířat se podařilo stanovit pouze u jedince prasete, kterému byly v době porážky méně jak dva roky. Pro hlubší závěry je získaný soubor příliš malý, avšak je možné konstatovat, že v základních rysech se nijak neodlišuje od početnějších, již v minulosti publikovaných novověkých souborů, včetně Uherského Brodu (cf. Bartík et al. 2017, 25–29).

5.5 Dřevo

Vzhledem k tomu, že studna zůstala po celou dobu své existence funkční a naplněná

Obr. 18. Dřevěné ráhno vyzvednuté ze sedimentů s novověkými nálezy. Foto T. Chrástek.

Obr. 14. Výběr nálezů skleněných artefaktů z vrstvy B. Foto J. Bartík.

Obr. 15. Fragmety prken a latí z vrstvy B. Foto J. Bartík.

Obr. 16. Výběr drobných úlomků dřeva a větví z vrstvy B. Foto J. Bartík.

Obr. 17. Vybrané dřevěné artefakty z vrstvy B. Foto J. Bartík.

vodou, dochovaly se ve velmi dobrém stavu i nálezy dřev a dřevěných konstrukcí, které se do studny propadly. K nejzajímavějším artefaktům patří fragmenty dřevěných prken (obr. 15: 1–4) s šířkou 11 nebo 15 cm a tloušťkou 2 cm a tenkých latí (obr. 15: 5–13). Tyto dřevěné konstrukční prvky by mohly pocházet z dřevěné konstrukce, jež studnu původně někdy v průběhu novověku zastřešovala. Podobu zmíněných přístřešků, zpravidla se sedlovitou stříškou a zařízením pro jímání vody, známe z řady ikonografických pramenů. V novověké vrstvě bylo nalezeno také šikmo zpříčené (148 cm dlouhé) ráhno (obr. 18). Proplavováním vytěženého sedimentu byly získány další drobné dřevěné artefakty a také větší množství zlomků dřev, větví a kůry (obr. 16). Z dřevěných artefaktů stojí za zmínku nález částečně poškozeného kolíku na prádlo s kruhovým otvorem v horní části úchopu (obr. 17: 1). Dále bylo získáno několik čtverhranných kolíků na spojování dřevěných konstrukcí (obr. 17: 2, 6) a také fragmenty dvou tyčinkovitých předmětů kruhového průřezu s ohlazeným povrchem a ztenčeným jedním koncem, které pravděpodobně sloužily jako násady (obr. 17: 9, 10). Blíže funkčně nespécifikovány zůstaly dva ploché dřevěné fragmenty, jejichž povrch byl silně ohlazen a jeden z konců upraven do zaoblené špice (obr. 17: 7, 8), stejně jako dvě drobnější plochá dřívka s náznakem odsazení či vytvořeného jazyka pro zasazení (obr. 17: 4, 5) a na jedné straně do půloblouku zakončený kus latě (obr. 17: 3). Přehled nálezů ze dřeva uzavírá 21 cm dlouhý klín, kterým bylo zpevněno zdivo ve spodních partiích studny (obr. 11). Přestože bylo proplaveno více než 60 litrů sedimentu, z drobnějšího paleobotanického materiálu se podařilo získat jen menší soubor uhlíků, který prozatím nebyl analyzován.

6. ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY Z VRSTVY C

6.1 Keramika

Ze spodní části sondy položené do výplňových sedimentů se podařilo získat menší kolekci nálezů z období vrcholného středověku. Jedná se o 11 fragmentů keramických nádob a dvě hrudky mazanice. Z typologického hlediska je přítomno 8 ks drobných zlomků nezdobených výdutí, jedno válcovité ucho kruhového průřezu (obr. 11: 12), část masivnější zvonovité pokličky s průměrem úchytky 6 cm (obr. 11: 14) a okraj z pokličky se zesílením na obě strany (obr. 11: 13). Na vnější straně hrany zmíněného okraje je patrné stlačení hmoty prstem, které pravděpodobně mělo plnit funkci výzdoby. Vrcholně středověká keramika je vyrobena z jemnozrnné písčité hmoty, vypálená redukčně do odstínů šedé barvy, přičemž na několika fragmentech se objevuje světlejší barva jádra a tmavší povrch. Materiál pro výrobu pokliček obsahuje na rozdíl od zbytku střepů hrubší příměs. Vzhledem k nedostatku chronologicky citlivých znaků bohužel není možné materiál přesněji datovat. Nezbyvá nám, než se proto omezit na konstatování, že vznik studny lze datovat nejpozději do pozdní fáze vrcholného středověku, která v českých zemích odpovídá zhruba průběhu 15. století.

6.2 Mazanice

Kromě fragmentů keramických nádob byly z vrstvy B získány dvě středně velké, do oranžova vypálené hrudky mazanice, z nichž jedna nesla otisk konstrukčního prvku v podobě prutu o průměru 11 mm. Mazanice pochází pravděpodobně z destrukce dřevohliněné konstrukce, která zanikla někdy v průběhu středověku v zadní části zájmové parcely.

7. ZÁVĚR

Nálezy studní představují cenný archeologický pramen, který nám zejména v městském prostředí umožňuje blíže poznat materiální kulturu a v případě aplikování přírodovědných

metod také přírodní prostředí, jídelniček nebo intenzitu výskytu parazitů. Po typologické stránce jsou studny chápány jako druhotné zdroje pitné vody, a proto především ve středověkých a novověkých městech s velkou koncentrací obyvatel měly zásadní význam. Archeologické výzkumy studní mají v českých zemích dlouhou tradici (Opravil 1964; Široký 2000, 345–346). Dochované konstrukce studen pocházejí z většiny větších měst (výběrově Dohnal 1964, 1978; Fröhlich – Koppová 1989, 1995; Frolík et al. 1992; Frýda 1981; Huml 1975, 1977, 1997; Klápště 1995; Kochan et al. 2015; Kosňovská – Macků 2017; Krajíc 1989; Michna 1974, 1982; Pavelčík 1978; Polánka 2005; Preusz et al. 2014; Procházka 1989; Procházka – Himmelová 1995; Sakařová 1990; Smetánka 1961; Šebela – Vaněk 1985; Šikulová 1966 ad.).

Výjimku nepředstavuje ani Uherský Brod, kde bylo archeologicky prozkoumáno hned několik studen různé konstrukce i stáří, avšak jen některé se dočkaly komplexnějšího zpracování. Několik studen zde prozkoumal v padesátých až sedmdesátých letech 20. století Jan Pavelčík. Zmiňován je například nález studny zaniklé již ve 13. století, jejíž konstrukce byla bedněná se čtyřmi rohovými kůly, mezi něž byla zasunuta prkna. Další středověká studna fungující až do raného novověku byla bedněná pouze ve svrchní části, pro výdřevu spodní partie byla naopak použita půlená polena (Pavelčík 1955). Unikátní, 12 m hlubokou studnu kombinované bedněné a srubové konstrukce ze 14.–15. století zdokumentoval v Uherském Brodě na ulici Primátora Hájka Jiří Pavelčík (1971b, 63). Prozatím poslední studna byla prozkoumána v roce 1991 ve dvorním traktu starého měšťanského domu na Masarykově náměstí čp. 164, kde sídlila lékárna „U Zlatého pelikána“. Doposud funkční studna má pravidelný kruhový průřez o průměru 2 m a její hloubka dosahuje 15 m. Z konstrukčního hlediska je vyzděna z lomového kamene a na dně ukotvena dvěma dubovými trámy čtvercového průřezu. Ze zásepových sedimentů studny, které se pohybovaly okolo 4 m mocnosti, se podařilo získat soubor novověké keramiky (viz kap. 5. 1), dřevěných a skleněných artefaktů datovaných do 18. až první poloviny 19. století (Pavelčík 1990; 1992, 5, 7; 1993, 93–94).

Na výše zmíněné výzkumy navázal další až na podzim 2016, kdy došlo v souvislosti s celkovou revitalizací nádvoří ve vnitrobloku Městského úřadu v Uherském Brodě k odkryvu kamenné studny ve dvorním traktu za domem čp. 135. Šířka jejího obvodu se pohybovala od 130 cm ve spodní části až po 175 cm při jejím ústí. Při sondáži dochovaných sedimentů se podařilo prokopat do hloubky 15,75 m. Nebylo však dosaženo úplného dna, a proto se dá předpokládat, že celková hloubka studny přesahuje hodnotu 16 m. Ve srovnání s dalšími středověkými či raně novověkými studnami v městském prostředí se řadí do skupiny těch nejhlubších, což dokládá i uváděný hloubkový průměr činicí pro oblast českých zemí 6,61 m (Široký 2000, 352). Podobně vysokých hloubek dosahovalo jen několik málo studen, pro příklad lze uvést 17,2 m vysokou konstrukci z 15. století objevenou v Písku (Fröhlich – Koppová 1995) či 21,3 m hlubokou studnu z druhé poloviny 14. století prozkoumanou na Rajském dvoře v Olomouci (Dohnal 1978).

Z nejspodnější dosažené úrovně výplňových sedimentů se podařilo získat menší soubor pozdně středověké keramiky. Předpokládáme proto, že vznik studny můžeme klást do průběhu 15. století. Toto období zároveň všeobecně odpovídá výraznějšímu rozmachu budování studní kamenné konstrukce. V počátečních fázích budování měst v průběhu 13.–14. století převládají jednodušší vydržené studny s bedněnou či srubovou konstrukcí (cf. Široký 2000, 350–354). Zajímavou historickou korelací by mohl být již na několika místech archeologicky doložený požár v osmdesátých letech 15. století (např. Procházka 1984). Po něm dochází k opětovnému stavebnímu rozkvětu města a také výraznějšímu nástupu kamenné architektury (Kohoutek 1996, 383).

Prozatím otevřenou otázkou zůstává interpretace dvou doložených rozdílných druhů zdiva, a zda je lze považovat za stavební fáze. Objev a následný průzkum studny vyvolal také

snahu o realizaci historického exkurzu, díky němuž by bylo možné zařadit tento nález do určitého sociálního prostředí a historických událostí. Z analýzy historických pramenů je zřejmé, že většina domů na Dolním, dnes Masarykově náměstí patřila bohatým měšťanům, kteří také často tvořili členy městské rady. Stejně tak tomu bylo i v případě domu čp. 135, v jehož dvorním traktu byla objevena výše popsaná studna. Řada majitelů tohoto domu patřila k výše postaveným sociálním vrstvám měšťanstva. Mezi nejznámější z majitelů patřil Karel Kyčka, který v pobělohorském období zastával v Uherském Brodě funkci primátora a posléze i direktora při výběru městských důchodů (Kučera 1903, 226–227). Jeho rodina tento dům držela již od roku 1561, kdy jej získal Martin Kyčka původem ze Zlína (Zemek 2004, 53). Martin Kyčka měl se svou ženou Zuzanou dvě dcery, z nichž Apolena se stala ženou uherskobrodského kronikáře Jiříka Bartošky, a jednoho syna Jana, dědice gruntu. Jan Kyčka zemřel nejpozději v březnu roku 1613 a zanechal po sobě vdovu Salomenu a syna Karla. Dne 22. března téhož roku projednávala městská rada otázku dědictví po Janu Kyčkovi včetně dluhů, které na tomto domě vázly. O něco později, 21. července 1617, vyplatil Karel Kyčka své matce zbylou dlužnou sumu a stal se tak majitelem celého domu (SOkA

Druh		ks	%
Hlodavec	<i>Rodentia</i> sp. indet.	10	66,6
Velevrub	<i>Unio</i> sp. indet.	3	20,0
Tur domácí	<i>Bos taurus</i>	1	6,7
Prase domácí	<i>Sus domestica</i>	1	6,7
Celkem		15	100
Velikostní kategorie			
SV		8	47,1
VV		5	29,4
MV		4	23,5
Celkem		17	100

Tab. 1. Druhové zastoupení. MV – jedinec malé velikosti (pes), SV – jedinec střední velikosti (ovce/koza, prase), VV – jedinec velké velikosti (tur, kůň).

	Druh				Velikostní kategorie			Celkem
	Tur domácí	Prase domácí	Velevrub	Hlodavec	MV	SV	VV	
Žebro	-	-	-	1	-	-	-	1
Obratel	-	-	-	-	-	3	-	3
Lopatka	-	-	-	1	-	-	-	1
Stehenní kost	1	-	-	-	-	-	-	1
Proximální prstní článek	-	1	-	-	-	-	-	1
Plochá kost	-	-	-	2	-	2	1	5
Dlouhá kost	-	-	-	6	4	3	1	14
Plochá/dlouhá kost	-	-	-	-	-	-	3	3
Lastura	-	-	3	-	-	-	-	3
Celkem	1	1	3	10	4	8	5	32

Tab. 2. Zastoupení anatomických částí u jednotlivých druhů/velikostních kategorií.

Uherské Hradiště, ič. 93). Karlu Kyčkoví, jenž zastával důležité úřednické funkce, se kolem roku 1630 narodil syn Karel dědicí po svém otci majetek. Karel mladší byl také držitelem hospodářského dvora na uherskobrodském předměstí. Po smrti svého otce si na konci ledna roku 1666 zažádal o řádný zápis převodu domu. Po jeho smrti (19. ledna 1670) připadly majetky vdově Marianě. O koupi domu měl zájem Jan Ležák, jenž argumentoval tím, že tzv. Kyčkovský dům jest větším dílem opuštěný a nedostavěný (SOka Uherské Hradiště, ič. 94). Po něm držela dům celá řada dalších, avšak již ne tak významných měšťanů.

V žádném z dostupných pramenů se nám nepodařilo zjistit, že by dům někdy sloužil k jiným než obytným účelům. Zmínka o fungování hostince se váže pouze na sousední dům čp. 136, jak uvádí ve své práci Vilibald Růžička (1951, 27): „*Lidé netlačí se jen v rathause, plno křiku a rámusu je ve všech hospodách. Na Horním rynku u Andryse z Příbora (čp. 48), na Dolním rynku u Pavla Krutíka, kdysi Malenovského (čp. 104), a u Jiříka Lukáše (čp. 136), který je sousedem bohatého Kyčky.*“

Závažnou otázku zásobování pitnou vodou řešili v Uherském Brodě měšťané po staletí. Z písemných pramenů víme, že v ulicích se nacházelo několik studní veřejných, které bývaly ovšem větší část roku bez vody. Důležitým zdrojem vody v raném novověku pak byla cisterna zbudovaná na Dolním náměstí (Kučera 1903, 149). Studny nacházející se ve dvorních traktech domů představovaly zřejmě privátní zdroje vody. Jejich výstavba, druh konstrukce a následné udržování je proto opět spojitelné s bohatšími měšťany, kteří si stavbu toho typu mohli dovolit.

Průzkum studny ve dvorním traktu domu čp. 135 na Masarykově náměstí v Uherském Brodě přinesl další důležité poznatky o zdejšímu způsobu zásobování vodou v průběhu středověku a raného novověku, charakteru konstrukcí studen a přiblížil podobu zejména novověké materiální kultury v městském prostředí. Nové podrobnosti o vzniku a vývoji popsané studny by mohl v budoucnu přinést jen další výzkum zbývajících sedimentů či odběr dendrochronologických vzorků z trámů, které byly v konstrukci studny ponechány.

Prameny:

Státní okresní archiv Uherské Hradiště, AM Uherský Brod, ič. 93, sign. 76, staré fol. 372, nové fol. 341v.
Státní okresní archiv Uherské Hradiště, AM Uherský Brod, ič. 94, sign. 107, staré fol. 203v.

Literatura:

- B a r t í k, Jaroslav, B ě h o u n k o v á, Lenka, C h r á s t e k, Tomáš, N o h á l o v á, Hana a B ř e č k o v á, Kateřina, 2017. Barokní sklípek se stavební obětinou z archeologického výzkumu na ulici Komen-
ského v Uherském Brodě. *Acta Musealia* 14, 6–32.
- B a r t í k, Jaroslav, C h r á s t e k, Tomáš a N o v o t n ý, Jiří, 2016. Uherský Brod (okr. Uherské Hradiště).
Přehled výzkumů 57/2, 319–320.
- D o h n a l, Vít, 1964. Nález středověkých studní ve Veselí nad Moravou. *Archeologické rozhledy* 16,
757–758.
- D o h n a l, Vít, 1978. Průzkum studny na Rajském dvoře u Olomouckého dómu. *Přehled výzkumů*
1976, 83–84.
- F r ö h l i c h, Jiří a K o p p o v á, Eva, 1989. Středověké objekty na staveništi domu potravin Luna v Pís-
ku. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 6, 183–199.
- F r ö h l i c h, Jiří a K o p p o v á, Eva, 1995. Výzkum středověké studny domů čp. 118 a 119 v Písku.
Jihočeský sborník historický 64, 3–19.

- F r o l í k, Jan, K l á p š t ě, Jan, S m e t á n k a, Zdeněk a Ž e g k l i t z, Jaromír, 1992. L'archéologie et la culture spirituelle du Moyen Age (Quatre miniatures). *Památky archeologické* 83, 149–173.
- F r ý d a, František, 1981. *Hmotná kultura středověkého města na základě výzkumů zasypáných středověkých studní v Plzni*. Rukopis magisterské diplomové práce uložený na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.
- H u m l, Václav, 1975. Vodovodní síť na Václavském náměstí v Praze v 15.–17. století. *Český lid* 62, 223–230.
- H u m l, Václav, 1977. K nálezu středověké studny v Praze 2, Jindřišské ulici čp. 906/907. *Archeologické rozhledy* 29, 204–210.
- H u m l, Václav, 1997. K nálezu studny v areálu kostela sv. Michala na Starém Městě pražském. *Archaeologia Pragensia* 13, 183–199.
- K l á p š t ě, Jan, 1995. Studie o středověké studně z Mostu. *Památky archeologické* 74, 443–492.
- K o h o u t e k, Jiří, 1996. Nové poznatky o středověkém vývoji města Uherského Brodu. *Archaeologia historica* 21, 373–384.
- K o c h a n, Šimon, S e d l á č k o v á, Hedvika a V a c h ů t, Petr, 2015. Nálezový soubor ze středověké studny benediktinského probošství v Brně-Komárově. *Pravěk NŘ* 23, 231–287.
- K o š ň o v s k á, Jitka a M a c k ů, Pavel, 2017. Archeologický a archeobotanický výzkum raně novověké studny z Telče – Štěpnic. *Archeologické výzkumy na Vysočině* 5/2014, 140–161.
- K r a j í c, Rudolf, 1989. Výzkum středověké studny v Soběslavi okr. Tábor (I. Nálezové okolnosti a deskripce materiálu). *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 6, 79–123.
- K u č e r a, Jan, 1903. *Paměti král. města Uherského Brodu*. Brno: vlastním nákladem.
- M i c h n a, Pavel, 1974. Objev středověké studny v Brně. *Archeologické rozhledy* 26, 62–65.
- M i c h n a, Pavel, 1982. Ke stavebním dějinám středověkých domů v Olomouci (Archeologický průzkum dvou městských v Barvířské ulici). In: *Sborník památkové péče v Severomoravském kraji* 5, 179–241.
- O p r a v i l, Emanuel, 1964. Středověké jámy a studny. *Archeologické rozhledy* 14, 219–224.
- P a v e l č í k, Jan, 1955. Nálezy ze 13. století z Uherského Brodu. *Časopis Národního muzea, vědy společenské* 24, 143–148.
- P a v e l č í k, Jan, 1962a. Uherský Brod – Areál židovny, č. 871(U Slavičků). *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 75/95.
- P a v e l č í k, Jan, 1962b. Uherský Brod – Novostavba pošty. *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 155/95.
- P a v e l č í k, Jan, 1963. Uherský Brod – Široká ul., základy domu čp. 157. *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 134/95.
- P a v e l č í k, Jan, 1969a. Uherský Brod – Areál židovny, č. 871(U Slavičků). *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 120/95.
- P a v e l č í k, Jan, 1969b. Uherský Brod – ul. Pecháčkova. *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 187/95.
- P a v e l č í k, Jiří, 1970. Uherský Brod – ul. Primátora Hájka. *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 118/95.
- P a v e l č í k, Jiří, 1971a. Uherský Brod – „Muzeum dvůr“. *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 135/95.
- P a v e l č í k, Jiří, 1971b. Středověké jámy v Uherském Brodě. *Přehled výzkumů* 1970, 63–64.
- P a v e l č í k, Jiří, 1978. Středověké nálezy z Opavy – Masašské ulice. *Přehled výzkumů* 1976, 101.
- P a v e l č í k, Jiří, 1979. Uherský Brod – „Panský dvůr“. *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 53/95.
- P a v e l č í k, Jiří, 1990. Uherský Brod – Dolní náměstí, studna za lékárnou „U zlatého pelikána“. *Nálezová zpráva uložená v archivu Slovákého muzea*, čj. 19/95.
- P a v e l č í k, Jiří, 1992. Tajemství lékárenské studny v Uherském Brodě. *Malovaný kraj* 28/4, 5 a 7.
- P a v e l č í k, Jiří, 1993. Nález ze studny lékárny „U zlatého pelikána“ v Uherském Brodě (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 1991, 93–94.
- P o l á n k a, Petr, 2005. *Studny ve středověkém Brně. Vztah k přírodnímu prostředí, otázka zásobování středověkého Brna vodou*. Rukopis bakalářské diplomové práce uložený na Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

- Preusz, Michal, Beneš, Jaromír, Kováčiková, Lenka, Kočár, Petr a Kaštovský, Jan, 2014. What Did They Eat, What Did They Drink, and from What? An Interdisciplinary Window into Everyday Life of the Early Modern Burgher's Household in Český Krumlov (Czech Republic). *IANSA V/1*, 59–77.
- Procházka, Rudolf, 1984. Předběžná zpráva o archeologickém výzkumu v Uherském brodě v roce 1982. *Studia comeniana et historica* 14, 147–149.
- Procházka, Rudolf, 1989. Minoritský klášter v zástavbě středověkého Brna. *Archaeologia historica* 14, 131–140.
- Procházka, Rudolf a Himmlerová, Zdenka, 1995. Příspěvek k vývoji středověké zástavby tzv. Velkého Špalíčku v Brně. *Archaeologia historica* 20, 233–245.
- Růžička, Vilibald, 1951. *Uherský Brod v době narození J. A. Komenského: morové rány*. Uherský Brod.
- Sakařová, Jana, 1990. K obsahu středověké studny v Nymburce. *Archaeologica historica* 15, 453–454.
- Smětanek, Zdeněk, 1961. Nález středověké studny v Kutné Hoře. *Archeologické rozhledy* 13, 180–202.
- Šebela, Lubomír a Vaněk, Jiří, 1985. *Hromadný nález ze studny v areálu bývalého bratrského sboru v Ivančicích. Přelom 16. a 17. století*. Ivančice: Okr. muzeum Brno-venkov. 77 s.
- Šiklová, Vlasta, 1966. Nejstarší opavská studna. *Časopis Slezského muzea (B)* 15, 3–12.
- Široký, Radek, 2000. Pitná, užitková a odpadní voda v českých městech ve středověku a raném novověku. Stav a perspektivy archeologického poznání. *Památky archeologické* 41, 345–410.
- Zemek, Metoděj, 1972. *Uherský Brod: minulost i současnost slováckého města*. Brno: Blok. 574 s.
- Zemek, Petr, ed., 2004. *Bartoškova kronika*. Uherské Hradiště: Muzeum J. A. Komenského v Uherském Brodě v nakl. Ottobre 12. 301 s. Prameny k dějinám Uherského Brodu; sv. 2.

Elektronické zdroje:

<http://www.geology.cz>

Mgr. Jaroslav Bartík (n. 1990), archeolog Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se věnuje problematice zdrojů a distribuce kamenných surovin v době kamenné, archeologii Neolitu a záchranným výzkumům na Uherskohradištsku. Doktorand na Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.

Mgr. Lenka Běhounková (n. 1989), archeoložka v Muzeu Kroměřížska. Po odborné stránce se zaměřuje na období vrcholného středověku, zejména na problematiku keramické produkce a technologii její výroby. Je doktorandkou na Ústavu archeologie a muzeologie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.

Mgr. Tomáš Chrástek (n. 1987), vedoucí oddělení archeologie a historie Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Ve svém odborném zájmu se věnuje aplikaci geografických informačních systémů v archeologii a problematice raně středověkého osídlení v oblasti středního Pomoraví.

Mgr. Jiří Novotný (n. 1963), archeolog Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Více jak dvě desetiletí působil jako kastelán na hradě Buchlov. Ve svém odborném zájmu se soustřeďuje na období vrcholného středověku a záchrannou archeologii na Uherskohradištsku.

Mgr. et Mgr. Hana Nohálová (n. 1984), pracovnice Ústavu geologických věd na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity. Ve svém odborném zájmu se zabývá problematikou zooarcheologie.

Bc. Martin Žižlavský (n. 1987), pracovník Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Svůj zájem soustředí na epigrafiku, genealogii a regionální historii.

Archaeological Research of the Well in the Backyard Area of the House no. 135 at Masaryk Square in Uherský Brod

Abstract

In the autumn of 2016 an archaeological research together with the overall revitalization of the yard inside the block of Municipal Authority in Uherský Brod was carried out, a part of which was also the research of the functioning well (Fig. 1). Its underground remnants were discovered in the plot n. 128 which is a part of the house n. 135, housing the pharmacy "U Kašny". From the historical point of view the researched area belongs to backyard areas of old burgher houses oriented towards Dolní, nowadays Masaryk Square (Fig. 2).

From the construction point of view two kinds of brickwork were determined (Fig. 5, 6). In the lower part of the well there is a dry brickwork built without mortar slightly inclined to north, the perimeter of which varies, while the brickwork in the upper part (460cm from the surface) is more precise built from stone with a regular perimeter of 175 centimetres and without any deviation from the vertical axis (Fig. 6). In the lowest part of the well the perimeter of the brickwork was only 130 centimetres. In the depth of 12.63 meters two transverse oak timbers were documented partly covered by recessional backfill. The timbers of the square diameter of 20 centimetres were 15 centimetres from each other and they were located off-centre with north-west and south-east orientation (Fig. 7). The bottom or the highest part of the backfill of the well was about 2 metres under the timbers. The level of water was about 6 metres under the current surface (Fig. 6).

Backfill layers consisted of three different types of material. The first one, (layer A) was created by the fall of a part of concrete cover and during surface works during which the well was uncovered again. Another recessional material in the form of stones and mortar fell into the well during building the elevated part of the well. Second, clay layer of dark grey colour (B) consisted of modern time material and some fragments of kitchen and building pottery and also a large number of pieces of wood and wooden construction parts. Its thickness was between 70 and 80 centimetres. The third layer (C) was a completely different character and consisted of a strongly stinking black sand and clay sediment with some findings from medieval ages. As it has already been suggested, time and technical circumstances of the research did not allow to reach the bottom and that is why it was not possible to measure the thickness of the layer C. It is very difficult to guess the total depth of the well but it is probable that it exceeds 16 meters. The lowest point measured with a bore was 15.75 meters deep (Fig. 6).

A little collection of medieval pottery was obtained from the lowest level of sediments. It is therefore possible to date the well to 15th century.

Archäologische Grabungen in einem Brunnen im Hoftrakt des Hauses Nr. 135 am Masaryk-Platz in Uherský Brod

Zusammenfassung

Im Herbst 2016 erfolgte in Zusammenhang mit einer Gesamtrevitalisierung des umbauten Hofes des Stadtamtes Uherský Brod eine Rettungsgrabung, in deren Rahmen auch ein bis heute funktionstüchtiger Brunnen (Abb. 1) untersucht wurde. Dessen unterirdischen Überreste wurden auf der Parzelle Nr. 128 entdeckt, die zum Haus Nr. 135 gehört, in dem sich heute die Apotheke U Kašny (zu Deutsch Zum Brunnen) befindet. Der untersuchte Bereich gehört aus historischer Sicht zu den Hoftrakten alter Bürgerhäuser, die mit ihrer Frontseite auf den Unteren Platz, heute Masarykplatz, weisen (Abb. 2).

Beim Tragwerk gelang es, zwei Mauerwerksarten zu bestimmen (Abb. 5, 6). Im unteren Teil des Brunnens tritt eine grobe Trockenmauer mit leichter Neigung nach Norden auf, wobei der Außendurchmesser schwankt, dagegen ist das Mauerwerk im oberen Drittel (460 cm unter Geländehöhe) präziser aus Bruchstein gemauert, besitzt einen regelmäßigen Durchmesser von 175 cm und besitzt keine Neigung aus der vertikalen Achse (Abb. 6). Im untersten freigelegten Punkt erreichte

das Mauerwerk nur einen Durchmesser von 130 cm. In 12,63 m Tiefe wurden außerdem zwei quer liegende Eichenbalken dokumentiert, die teilweise mit einer rezenten Verfüllung bedeckt waren. Die Balken von quadratischem Querschnitt (20 cm) lagen 15 cm voneinander entfernt und waren exzentrisch in NW-SO-Richtung angeordnet (Abb. 7). Der Boden, beziehungsweise der obere Teil der Brunnenverfüllung, befand sich etwa 2 Meter unter ihnen. Der Wasserpegel bewegte sich im vollen Zustand bei rund 6 Metern unter der heutigen Oberfläche (Abb. 6).

In den Verfüllungsschichten wurden drei Typen Ablagerungen erfasst. Die erste, rezente Verfüllung (Schicht A) entstand beim Hineinfallen eines Teils des Betondeckels sowie bei den Erdarbeiten, die den Brunnen wieder freilegten. Weiteres rezentes Material in Form von Natursteinen und Mörtel gelangte in den Brunnen beim Ausmauern des neuen oberirdischen Brunnenabschnitts. Die zweite, lehmige Schicht von dunkelgrauer Farbe (B) enthielt Material neuzeitlichen Alters, und zwar vor allem Bruchstücke von Küchen- und Baukeramik und auch eine größere Menge an Steinen, Holzstücken und Bruchstücken von tragenden Holzelementen. Die Mächtigkeit der Schicht bewegte sich um 70–80 cm. Die dritte Schicht (C) besaß dann einen völlig anderen Charakter, sie bestand aus schwarzem Sand-Lehm-Sediment mit vereinzelt Funden aus dem Hochmittelalter. Wie bereits weiter oben angedeutet wurde, ermöglichten es die zeitlichen und technischen Bedingungen der Rettungsgrabung nicht, den Grund zu erreichen, und deshalb konnte auch die Mächtigkeit der Schicht C nicht ermittelt werden. Die Gesamttiefe des Brunnens kann nur schwer geschätzt werden, jedoch ist es wahrscheinlich, dass sie die Grenze von 16 m überschreitet. Der tiefste Punkt an der Sondenbasis befand sich nämlich in einer Tiefe von 15,75 m (Abb. 6).

Aus der untersten erreichten Füllsedimentebene gelang es, eine kleine Gruppe mittelalterlicher Keramik zu gewinnen. Daher nehmen wir an, dass wir das Entstehen des Brunnens in den Verlauf des 15. Jahrhunderts legen können.